

**Introducció a les Ciències de la Salut**

Codi: 106686

Crèdits: 5

| Titulació        | Tipus | Curs | Semestre |
|------------------|-------|------|----------|
| 2502442 Medicina | FB    | 1    | 1        |

**Professor/a de contacte**

Nom: Jorge Molero Mesa

Correu electrònic: jorge.molero@uab.cat

**Utilització d'idiomes a l'assignatura**

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: Sí

**Altres indicacions sobre les llengües**

No hi ha grups de matrícula íntegre en català però sí grups de seminaris i pràctiques i aproximadament un 20% de les classes de teoria s'imparteixen en català

**Equip docent**

José Sanchez Aldeguer

Anna Macaya Andres

Carlos Alberto Acosta Rizo

**Prerequisits**

Cap

**Objectius**

L'objectiu fonamental de l'assignatura és introduir l'estudiant de primer curs al coneixement i a l'ús de les eines bàsiques del saber i de la pràctica mèdica, per tal de facilitar-li l'aprenentatge posterior i la socialització en l'àmbit professional. Es tracta, doncs, d'una assignatura propedèutica que ajuda l'alumnat a adquirir competències i habilitats que li seran útils en la consecució dels resultats d'aprenentatge específics de la resta d'assignatures de la titulació de medicina.

En el primer bloc temàtic l'estudiant ha de conèixer l'estructura bàsica del vocabulari mèdic actual i els problemes de la comunicació oral i escrita en el camp de les ciències mèdiques i ha d'adquirir la capacitat de comprendre la dinàmica de la informació en medicina, els tipus de documents més importants i la manera de recuperar selectivament una informació determinada. Aquest bloc es complementa amb dues sessions pràctiques on l'alumnat ha de completar les destreses i les habilitats incloses en aquest apartat.

En els blocs següents els/les alumnes examinaran diversos problemes bàsics de les ciències de la salut des d'una perspectiva històrica. En aquest sentit i davant la dispersió de continguts especialitzats que l'alumnat trobarà durant la seva carrera, aquesta part de l'assignatura ofereix una visió integrada de la medicina en la qual es considera l'ésser humà com a entitat multidimensional on la interrelació de factors de tota mena

(biològics, psicològics, socials) condicionen i modifiquen tant els estats de salut i de malaltia com les seves manifestacions. Aquests factors s'estudiaran històricament i des de perspectives diferents (classe social, gènere, raça), per tal de determinar-ne la influència en els estats de salut i de malaltia de les poblacions a través de la història.

Tant en les classes teòriques com en les pràctiques i els seminaris, l'alumnat haurà de dur a terme un conjunt d'activitats que el familiaritzaran amb l'ús de les diverses eines conceptuals, metodològiques i instrumentals necessàries per desenvolupar una visió autònoma, i alhora crítica i rigorosa, del paper de la medicina en el sistema d'assistència sanitària i social. Per les seves característiques, aquesta assignatura es programa el primer semestre de primer curs i els seus objectius i continguts es complementen amb els de les assignatures "Pràctica Clínica Assistencial I" (PCA I) i "Autoaprenentatge Integrat en Medicina I (AIM I)" i, especialment, amb el "Taller d'Introducció a la Recerca" (TIR).

## Competències

- Comunicar-se de manera clara, tant oral com escrita, amb altres professionals i amb els mitjans de comunicació.
- Demostrar que comprèn la importància i les limitacions del pensament científic en l'estudi, la prevenció i el maneig de les malalties.
- Demostrar que coneix els fonaments històrics de la salut, la malaltia i la professió mèdica.
- Demostrar que coneix les organitzacions nacionals i internacionals de salut i els entorns i condicionants dels diferents sistemes de salut.
- Demostrar un nivell bàsic d'habilitats de recerca.
- Demostrar, en l'activitat professional, un punt de vista crític, creatiu i orientat a la recerca.
- Formular hipòtesis i recollir i valorar de manera crítica la informació per a la resolució de problemes seguint el mètode científic.
- Mantenir i actualitzar la seva competència professional, prestant una importància especial a l'aprenentatge autònom de nous coneixements i tècniques i a la motivació per la qualitat.
- Organitzar i planificar adequadament la càrrega de treball i el temps en les activitats professionals.
- Reconèixer els elements essencials de la professió mèdica com a resultat d'un procés evolutiu, científic i sociocultural, incloent els principis ètics, les responsabilitats legals i l'exercici professional centrat en el pacient.
- Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació en l'activitat professional.
- Valorar críticament i utilitzar les fonts d'informació clínica i biomèdica per obtenir, organitzar, interpretar i comunicar la informació científica i sanitària.

## Resultats d'aprenentatge

1. Comunicar-se de manera clara, tant oral com escrita, amb altres professionals i amb els mitjans de comunicació.
2. Definir els factors determinants de la transició sanitària al món contemporani.
3. Demostrar un nivell bàsic d'habilitats de recerca.
4. Demostrar una visió diacrònica de les institucions assistencials i les estratègies sanitàries desenvolupades.
5. Demostrar, en l'activitat professional, un punt de vista crític, creatiu i orientat a la recerca.
6. Descriure els condicionants històrics del procés de globalització dels problemes sanitaris i les estratègies internacionals en matèria de salut.
7. Descriure els fonaments històrics de les professions sanitàries en la perspectiva del pluralisme mèdic.
8. Descriure la dinàmica de la informació en les ciències de la salut a través dels sistemes de recuperació de la informació.
9. Detallar els condicionants històrics en la configuració dels diversos sistemes nacionals de salut.
10. Entendre la ciència mèdica com un coneixement en construcció, sotmès a canvis constants, que planteja nous reptes i noves oportunitats.
11. Explicar el paper del professional de la sanitat com un agent social de canvi, crític i solidari, en favor de la salut de la comunitat.
12. Explicar els principis de la telemedicina.

13. Formular hipòtesis i recollir i valorar de manera crítica la informació per a la resolució de problemes seguint el mètode científic.
14. Identificar els canvis i permanències en les formes i els continguts del procés de medicalització.
15. Identificar els orígens i la institucionalització de l'activitat científica, així com les bases epistemològiques del pensament científic en ciències de la salut.
16. Identificar els processos de professionalització en el camp de les ciències de la salut i la seva tendència a l'especialització.
17. Identificar la diversitat de sistemes mèdics, incloses les medicines alternatives, i identificar-ne els fonaments.
18. Mantenir i actualitzar la seva competència professional, prestant una importància especial a l'aprenentatge autònom de nous coneixements i tècniques i a la motivació per la qualitat.
19. Organitzar i planificar adequadament la càrrega de treball i el temps en les activitats professionals.
20. Reconèixer els estats de salut i malaltia com a construccions socialment determinades que canvien segons les cultures i el curs del temps.
21. Reconèixer i distingir les diferents tradicions mèdiques que configuren el panorama sanitari actual.
22. Reconèixer l'abast i les limitacions del pensament científic en les ciències de la salut.
23. Utilitzar correctament les bases de dades i les obres de referència bibliogràfica, enciclopèdica i lexicogràfica en ciències de la salut.
24. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació en l'activitat professional.
25. Valorar les conseqüències sobre el pacient de la diversitat de pràctiques i professions sanitàries.

## Continguts

Orígens, transmissió i evolució del llenguatge mèdic. Els sistemes d'informació en les ciències de la salut. Bases històriques del mètode científic en l'àmbit de la salut. Els orígens de la malaltia. Els sistemes mèdics. Història dels sabers mèdics i de les pràctiques assistencials. Conceptes de salut i malaltia. La història social de les malalties. Els models d'assistència mèdica. De la higiene individual a la medicina social. L'aparició de l'hospital modern i de l'atenció primària de salut. L'ensenyament de les ciències de la salut. Les professions sanitàries.

### BLOCS DISTRIBUTIUS

- |    |                                 |              |           |          |        |      |                      |
|----|---------------------------------|--------------|-----------|----------|--------|------|----------------------|
| A. | LLENGUATGE,                     | DOCUMENTACIÓ | I         | MÈTODE   | EN     | LA   | MEDICINA             |
| B. | MALALTIA,                       | CULTURA      | I         | POBLACIÓ |        |      |                      |
| C. | EL                              | CONeixEMENT  | MÈDIC     | I        | LA     | SEVA | APLICACIÓ A OCCIDENT |
| D. | LA                              | MALALTIA     | I         | EL       | PROCÉS | DE   | MEDICALITZACIÓ       |
| E. | ANÀLISI                         | DELS         | TERMES    | MÈDICS   |        |      |                      |
| F. | L'ACCÉS                         | ALS          | DOCUMENTS | MÈDICS   |        |      |                      |
| G. | CULTURA MATERIAL DE LA MEDICINA |              |           |          |        |      |                      |

## Metodologia

### ACTIVITATS D'APRENENTATGE

I. Activitat dirigida:

TEORIA (TE)

Classes magistrals (60 min)

#### A. LLENGUATGE, DOCUMENTACIÓ I MÈTODE EN LA MEDICINA

1. La informació en les ciències mèdiques
2. El llenguatge mèdic i l'estructura dels termes mèdics
3. Els neologismes i els obstacles a la comunicació en medicina
4. Els documents mèdics: estructura, funció i ubicació
5. Els sistemes de recuperació de la informació bibliogràfica
6. La història clínica
7. El cicle de la investigació en les ciències mèdiques

8. Observació i experimentació en medicina
9. Estratègies per a l'obtenció de les dades
10. L'acte mèdic i el raonament clínic: la hipòtesi diagnòstica i el judici pronòstic

## B. MALALTIA, CULTURA I POBLACIÓ

11. La malaltia com a fenomen històric, biològic, social i cultural
12. Els primers vestigis de la malaltia. Paleopatologia
13. La demografia històrica i l'estructura de les poblacions
14. Malaltia, població i societat. L'epidemiologia històrica
15. La societat davant la malaltia. Els sistemes mèdics
16. La malaltia a les cultures arcaiques
17. La malaltia a les cultures clàssiques

## C. EL CONEIXEMENT MÈDIC I LA SEVA APLICACIÓ A OCCIDENT

18. Difusió i vigència de la medicina clàssica grega
19. La patologia galenicotradicional
20. Els orígens de la patologia científica moderna
21. La patologia moderna dels segles XVII i XVIII
22. La medicina experimental

## D. LA MALALTIA I EL PROCÉS DE MEDICALITZACIÓ

23. De la higiene individual a la higiene pública
24. La pesta i la teoria miasmàtica
25. El còlera i la revolució industrial
26. Positivisme i sanitarisme en la prevenció de la malaltia
27. La tuberculosi i la qüestió social
28. L'eugenèsia: acords i divergències sobre el "bon néixer" i el "bon viure"
29. L'internacionalisme sanitari i la diferència colonial
30. Les relacions de gènere a les ciències de la salut

## PRÀCTIQUES DE LABORATORI (PLAB)

Classe pràctica en espai especialitzat - Aula informàtica- (180 min)

31. Anàlisi dels termes mèdics (E)
32. L'accés als documents mèdics (F)

## SEMINARIS ESPECIALIZATS (SEM)

Seminari en espai especialitzat (60 min)

- 33, 34, 35. Cultura material de la Medicina (G)

### II. Activitats autònomes:

Lectura comprensiva d'articles i informes d'interès (45 hores)

Estudi personal (14 hores)

Elaboració i presentació de treballs(12 hores)

### III. Activitats supervisades:

Presentació/ Exposició oral de treballs (6 hores)

### IV. Lliuraments:

Còpia dels treballs realitzats als seminaris

Lloc: Secretaria Unitat d'Història de la Medicina

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

## Activitats formatives

| Títol                                    | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge                                      |
|------------------------------------------|-------|------|---------------------------------------------------------------|
| Tipus: Dirigides                         |       |      |                                                               |
| PRÀCTIQUES DE LABORATORI (PLAB)          | 6     | 0,24 | 1, 5, 12, 18, 19, 25                                          |
| SEMINARIS (SEM)                          | 6     | 0,24 | 1, 2, 3, 4, 5, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24 |
| TEORIA (TE)                              | 30    | 1,2  | 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23          |
| Tipus: Supervisades                      |       |      |                                                               |
| PRESENTACIÓ / EXPOSICIÓ ORAL DE TREBALLS | 6     | 0,24 | 2, 4, 6, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22                    |
| Tipus: Autònomes                         |       |      |                                                               |
| ELABORACIÓ DE TREBALLS                   | 12    | 0,48 | 13, 24                                                        |
| ESTUDI PERSONAL                          | 14    | 0,56 | 8, 23, 24                                                     |
| LECTURA D'ARTICLES / INFORMES D'INTERÈS  | 45    | 1,8  | 24                                                            |

## Avaluació

El sistema d'avaluació de l'adquisició de les competències per a aquesta matèria s'organitza en tres mòduls que es corresponen amb els blocs temàtics i les tipologies docents.

**Teoria:** Avaluacions escrites mitjançant proves objectives: Ítems de selecció: Ítems d'elecció múltiple (50%). L'avaluació de la part teòrica de l'assignatura equival a 5 punts (sobre 10) de la nota global de l'assignatura i s'efectuarà mitjançant un examen de 35 preguntes d'elecció múltiple que inclourà matèria corresponent als blocs temàtics A, B, C i D. L'estudiant ha d'obtenir almenys 2,5 punts per superar aquest apartat.

**Pràctiques:** Avaluacions escrites mitjançant proves objectives: Ítems de selecció: Ítems d'elecció múltiple (20%). L'avaluació de la part pràctica (blocs E i F) equival a 2 punts (sobre 10) de la nota global de l'assignatura. S'efectuarà mitjançant un examen de 15 preguntes d'elecció múltiple corresponents a les pràctiques 1 i 2. S'ha d'obtenir almenys un punt per superar aquest apartat.

**Seminaris:** Avaluació mitjançant casos pràctics i resolució de problemes i defensa oral de treballs (30%). L'avaluació dels seminaris (bloc G) equival a 3 punts (sobre 10) de la nota global de l'assignatura. S'efectuarà mitjançant la participació al seminari (ABP) i la realització i presentació de treballs. S'ha d'obtenir almenys un punt i mig per superar aquest apartat.

La puntuació final serà la suma dels punts obtinguts.

Per tal que l'avaluació sigui efectiva, el/la estudiant ha de superar cadascuna de les diferents proves per separat.

Els/les estudiants/es que no hagin superat l'assignatura es podran presentar a una prova de recuperació dels blocs A, B, C i D (Teoria) i dels blocs E i F (Pràctiques). No es contempla la recuperació de l'avaluació del bloc G (Seminaris) donada la seva metodologia docent en ABP.

Per participar a la recuperació l'alumnat ha d'haber estat prèviament avaluat dels blocs temàtics el pes dels quals equivalgui a un mínim de dues terceres parts de la qualificació total de l'assignatura. A més, per participar a la recuperació l'alumnat ha d'haber obtingut almenys un 3,5 en la qualificació total de l'assignatura.

Els estudiants que no realitzin les proves d'avaluació tant teòrica com pràctica seran considerats com "No avaluats" exhauint els drets a la matrícula de l'assignatura.

## Activitats d'avaluació

| Títol                                                                                                         | Pes | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge                                         |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|-------|------|------------------------------------------------------------------|
| Pràctiques: Avaluacions escrites mitjançant proves objectives:<br>Ítems de selecció: Ítems d'elecció múltiple | 20% | 2     | 0,08 | 1, 8, 18, 23, 24                                                 |
| Seminaris: Avaluació mitjançant casos pràctics i resolució de problemes i defensa oral de treballs            | 30% | 2     | 0,08 | 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24  |
| Teoria: Avaluacions escrites mitjançant proves objectives: Ítems de selecció: Ítems d'elecció múltiple        | 50% | 2     | 0,08 | 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 25 |

## Bibliografia

### Bibliografia específica

López Piñero JM. La medicina en la historia. Madrid: La Esfera de los Libros; 2002.

López Piñero JM, Terrada Ferrandis ML. Introducción a la medicina. Barcelona: Crítica; 2000.

Barona JL. Introducción a la medicina. València: Universitat de València; 1992.

Rodríguez Ocaña, E. Por la salud de las naciones. Higiene, microbiología y medicina social. Madrid: Akal; 1992.

### Bibliografia de consulta

Cooter R, Pickstone J. V. Companion to medicine in the twentieth century. London-New York: Routledge; 2003.

[Porter, Dorothy. Health, Civilization and the State : A History of Public Health from Ancient to Modern Times. London-New York: Taylor & Francis Group; 1999](#)

Ripoll Miralda, J. Grec mèdic: guia per identificar termes. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; 2018.

Bernabeu Mestre J. El llenguatge de les ciències de la salut. Introducció a la formació de termes mèdics. València: Conselleria de Sanitat i Consum de la Generalitat Valenciana / Universitat d'Alacant; 1995.

Cueva Martín A de la, Aleixandre Benavent R, Rodríguez i Gairín J M. Fonts d'informació en ciències de la salut. Valencia: Universitat de València; 2002.

Harding, Sandra G. Ciencia y feminismo. Madrid: Morata; 1996.

López Piñero JM, Terrada Ferrandis ML. Introducción a la terminología médica. 2ª ed. Barcelona: Masson; 2005.

Medicina Clínica. Manual de estilo. Publicaciones biomédicas. Barcelona: Doyma; 1993

Navarro Acebes X. Curs pràctic de terminologia mèdica. 2a ed. Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona; 1998.

Recursos d'Internet

[ICJME. Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals](#)

[Diccionari Enciclopèdic de Medicina](#)

[Diccionario médico-biológico, histórico y etimológico](#)

## **Programari**

No cal programari específic